

* Tràm Cà Mau

V tôi không phải là một người đàn bà có nhan sắc khuynh nược để thành. Bởi tôi, vốn tài mồm o tồm thồm ng và cũng không có nhiều may mắn bắt gặp được một người đàn ông trẻ đẹp như cô có nhan sắc chim sa cá lộn. V lẽ tôi cũng thồm ng nghe bởi tôi tuyên truyền như nhét trong cái đầu tư nh rồm ng, để phần mồm y rồm cũng trở thành méo mó xấu xí, và vẻ đẹp là vẻ người ta. V tôi cũng không có tài ba xuất chúng, bởi tôi vốn n s và có thành kiến với những người đàn bà tài giỏi, vì họ thồm ng kiêu ngồm o và hay thành đểc tài v tr . Đểc tài đểng tr thì có thể b nược ch y ra bị n ch t, ch đểc tài v tr thì không ch y đâu cho thoát c !

V tôi chỉ là một người đàn bà trung bình trên tất cả mọi mặt. V lẽ một vóc dáng tầm thồm ng bên ngoài, không vêu vao xấu xí khó nhìn. Bên trong nàng mang một tầm lòng hi n h u, bao dung, biết hành xử khôn ngoan khéo léo, để đem lẽ cho gia đình hạnh phúc êm m lâu bền mà tôi vô cùng biết ơn mọi khi nghĩ đến. Trong nhiều năm chung sống, ch a bao giờ nàng n ng lẽ v i tôi, ch a bao giờ có c ch hay ngôn ngữ thi u l ch s , cũng ch a l n khóc lóc giận h n đòi hỏi đi u này đi u kia, hoặc đểt đi u ki n làm khó, hay so đo chuyện nhà với gia đình người khác. Ngoài tình cảm th m thì t chia s c a v ch ng, nàng âu y m nh m t ng i tình, khoan dung rồm ng lồm ng nh m t ng i m và hi u biết nh m t ng i tri k .

Năm tôi hai mươi tám tuổi, m tôi nóng ruột thúc hỏi ép tôi lập gia đình. Bà đểa cái công thức c x a c a m y ông Tàu bày ra là "tam th p nhi l p". Tôi cũng ch a đển ba mươi i, m tôi c gán để thêm cho hai tuổi để d b ép u ng. Tuổi đó, thích đểc quen nhiều b n gái, b n thôi thì đểc, nh ng nghe đển chuyện hôn nhân là xanh m t. Vì qua kinh nghiệm b n bè, kinh nghiệm giao tiếp trong s , tôi th y đa s m y anh có v r i thì đểng nh b khép ch t trong cái vòng "chuyên chính" c a bà v nhà! Cái vòng tuy l ng l o và êm ái, nh ng b ng s t, r t ch t và si t c ng. M t anh b n thân, lâu lâu giận v , đển nhà tôi l i, n m r ù ra trên giường nh đểng m n rách r u r i nói với tôi: - Tao chỉ mong có đểc m t ngày an bình, sung s ng nh m ày, m t ngày thôi cũng để . Nghe thế thì không s sao đểc? Trong s tôi có m y anh b n b v cào rách m t và ph i l y c là dao c o râu c t. Ai cũng biết chuyện gì đã x y ra, vì m t m ày các anh lúng l y, tr n tru, có s i râu nào đâu mà ph i c o cho dao c t! M t ông l n tu i khác, v vào t n s xé áo và kêu b ng m ày tao, còn t cáo ông mang b ng k s gi b n Pháp v . Nhan nh n nh ng t m g ng gia đình u ám tr c m t nh v y, thì ch có ngu quá ho c li u m ng m i không s mà thôi.

Tôi kh t l n mãi không đểc, ph i b n l n theo m , đi ra m t, và xem m t nhiều cô con gái các gia đình mà bà quen biết. Tôi theo lẽ dĩ y c a m t anh quân s qu t mo, c mang b m t đểa ma đển nhà người ta và ăn nói nhát g ng c c l c, thì không ai mu n g con gái cho, và các cô th y v y thì cũng n l nh mà đểt ra. Thế mà cũng có nhiều nhà khen tôi hi n lành, mu n g con gái cho. Tôi tìm để lý do nói riêng với m để ch e bai t kh c. Cô thì ch e m t dài, cô thì ch e mũi l n, cô khác ch e m t có đuôi, cô thì m m nh có râu. Toàn c nh ng lý do vu v . M tôi phi n mu n th dài, vì biết con trai bà cũng ch ng có s nghi p gì sáng giá, ch ng có m t phong cách đểc biết nào, mà đòi hỏi quá đáng chẳng? Không n để m bu n, tôi đem Lam, người b n gái thân thì t nh t v gi i thì u v i m , bà vui v ch u ngay. Bà khen Lam l u nh, b t thi p và

xinh đ p. M tôi đ n thăm x giao nhà Lam hai l n đ dò xét gia th , và quy t li t ch ng đ i cu c hôn nhân, l y lý do là m Lam đ đ n và có cách c x thi u l đ v i ch ng. Tôi nói: - Con c i Lam ch c i bà y đầu mà m s ? M tôi nh t quy t tin r ng, m h thì khó sinh đ c con c u. Vì cách đ i x c a cha m , nh h ng đ n tính tình con cái. Cha m đ đ n, con cái khó mà hi n lành đ c, vì ngày ngày h c cách ăn nói, cách đ i x , tiêm nhi m nh ng thói quen c a cha m , và đ em ra x s v i đ i, mà không bi t đó là x u. Tôi c bào ch a cho Lam, nh ng m tôi đã nh t quy t, không lay chuy n đ c. Bà nói: - M th ng con, m không mu n sau này con kh vì đ i s ng gia đình thi u h nh phúc. Vì không có gì kh b ng có v d đ n, h n lão, có th làm ng i ch ng bu n phi n sinh ra r u chè, c b c, trai gái h h ng. M th ng con, lo cho t ng lai con nên m không ch u. Tôi đ nh nói v i m r ng, con trai c a m cũng ch ng hi n lành chi, mà chê thiên h . Nh ng s m bu n nên im l ng. M c a Lam bi t đ c ý ki n c a m tôi, n i t ái, nói nhi u l i tàn nh n, t n th ng đ n gia đình tôi, và tuyên b không bao gi g Lam cho tôi. Khi b tr c tr , ngăn c m thì tình yêu càng thêm tha thi t b c l a, và hai đ a tôi càng quy t v t qua hàng rào ngăn c n c a gia đình. Mu n s ng cho nhau, và s ng ch t vì tình yêu. M t l n chịu ý m , tôi mi n c ng đi xem m t m t cô mà m tôi g i là gia đình phúc h u đàng hoàng. Tôi ch ng tha thi t gì, ch gi đ l ch s tôi thi u đ cho m kh i m t m t. L n đó Lam bi t đ c, nàng gi n đ s v tôi: - Anh là m t th ng đ u cáng, x u xa đê ti n, m t k hèn nhất núp váy m , không dám làm gì c . Anh không x ng đáng v i tình yêu c a tôi. Tôi nghe mà bàng hoàng, nh b sét đánh. Hai đ a gi n nhau. Tôi ch t nh t i l i nh n xét c a m , và th y bà cũng có lý ph n nào. Nh ng tim tôi v n nát tan xót xa vì chuy n tình đ v .

Ngay sau đó, Lam có ng i yêu m i là Tuân. Tuân cũng là trong đám b n bè quen bi t lâu dài v i tôi, tính tình Tuân hi n lành, ch u đ ng, và Tuân đã b n b theo đ u i Lam t lâu. N a năm sau, tôi đi đ đám c i Tuân, Lam v i trái tim v nát, nh ng cũng vui m ng vì Lam l y đ c ch ng hi n lành và đàng hoàng, có th b o đ m đ i s ng tinh th n v t ch t cho gia đình sau này. Tôi th t tình nghĩ r ng, tôi không b ng đ c Tuân v nhi u m t. Lam b tôi là ph i. M tôi làm nh l y v cho bà, c khóc lóc thúc gi c mãi. Tôi tâm s v i m t ng i b n cũ. Anh c i và nói: - Hay là c u th tìm hi u Mai, em gái tôi xem sao. Nó cũng s n có c m tình v i c u đó. Mai hi n lành l m. Đ c b n khuy n khích, tôi b t đ u tìm hi u Mai. Nàng không đ p, không x u, chăm ch , hi n lành. Tr c đây, đ n nhà b n ch i, tôi ch th y Mai th p thoáng đầu đó sau bàn h c, ho c l ng l ng rút lui sau khi cúi đ u chào l phép. Đ n Mai đi ch i, tôi không tìm hi u đ c chi nhi u v Mai, vì nàng quá th đ ng, khi nào cũng nh nhàng chịu chu ng, ít đ a ý ki n riêng. Khi h i ý, nàng th ng b o: - Đ , anh cho em đi đâu cũng thích c , anh vui thì em cũng vui. Tôi đ em nh n xét v cái hi n lành c a Mai nói v i m t ng i b n. Anh c i hô h và nói: - Tr i i, khi m i quen thì em nào mà không hi n lành nh thánh m u, đ u dàng nh tiên cô. Khi c i v thì cái đuôi dài thông m i lòi ra, và đ nh ch ng tinh. Em nào cũng v y c . Tôi h i th ng anh c a Mai, anh tr l i: - Con nh hi n lành, bi t nh ng nh n và r t đ u dàng. C u có ph c l m m i g p nó. Không ph i vì nó là em gái mà tôi khen đâu.

M tôi đ n thăm gia đình Mai nhi u l n, khen m c a Mai phúc h u, hi n lành, c x l ch s , ph i phép v i ch ng. Bà nghĩ r ng, nh t đ nh Mai cũng h c đ c n n p gia đình c a m , không nhi u thì ít. Bà thúc tôi làm đám c i ngay. Tôi xin hoãn m t th i gian đ tìm hi u thêm, m không ch u và b o: - L y v thì l y li n tay, ch đ lâu ngày l m k dèm pha. Tôi nói r ng, n u nghe đ c l i dèm pha đúng, thì cũng là đi u t t, mình kh i ph i xét đoán l m ng i. M tôi l i gi ng cho tôi r ng, chín m i ph n trăm cách c x c a con cái là do nh h ng sinh ho t t t

x u c a cha m . Cha m gieo vào đ u con cái th t t ng nào, thì nó s hành đ ng theo l i đó. Th ng m , tôi t m quên kinh nghi m ghê g m trong đ i s ng gia đình c a b n bè và đ ng s , li u thân l y v cho m vui lòng. Có m t ông b n b o r ng, l i thêm m t th ng đàn ông ngu mu i đi vào v t xe đ nghìn năm c a nhân l i.

Tôi c i Mai, nàng nh cái bóng đ u hi n bên tôi. Tôi th y mình tan loãng vào tình yêu êm đ m, và ch t nh n ra đ i s ng gia đình êm ái, tho i mái và h nh phúc h n nhi u l n đ i s ng đ c thân. Không th y gò bó tù túng trong dây ràng bu c c a gia đình nh nhi u ng i th ng b o. Mai lo l ng cho tôi nh ng th c n thi t l t v t trong cu c s ng bình th ng, b khuy t cho tôi nh ng thi u sót, đ u dàng an i tôi nh ng khi lo bu n. Tôi nói v i v : - Anh ngu quá, bi t l y v mà sung s ng h nh phúc nh th này, thì đâu đ đ c thân đ n g n ba m i tu i. U ng th t. Nh ng khi chúng tôi có ý ki n trái ng c, Mai đ u dàng phân tích thi t h n cho tôi nghe, r i đ cho tôi quy t đ nh. Sau khi quy t đ nh xong, dù có trái ý nàng, Mai cũng vui v c g ng giúp tôi hoàn thành công vi c. Không nh các bà khác, nh ng lúc ch ng làm trái ý, thì các bà mong cho ông ch ng th t b i đ ch ng t ý ki n c a bà là đúng, là hay. Mai th ng nói: - Thu n v thu n ch ng tát b đông cũng c n. N u ai cũng khăng khăng gi ý c a mình, thì ch ng làm nên đ c vi c gì c . Cũng có khi quy t đ nh c a tôi sai l m, đ a đ n k t qu không t t. Nh ng lúc này, Mai th ng h t l i đ u dàng an i tôi, và cho r ng tôi không có l i gì c , ví ai cũng có th sai l m, và Mai cho r ng nàng cũng có ph n l i, vì ch a t n tình giúp tôi đ y đ ý ki n đ làm quy t đ nh. T đó, tôi c m th y mình ph i l ng nghe ý ki n c a v nhi u h n. Tôi nghĩ, n u nh ng lúc này mà Mai đ n v t, n ng n c bu c t i tôi, thì ch a ch c tôi đã th y mình l m l i. Mai không nh m t s đàn bà khác, đúng hay sai cũng đ l i cho ch ng, và nh ng khi ch ng th t b i trong đ i, là cái đ p cho các bà chê bai, mai m a, nói nh ng l i tàn nh n.

Ngoài xã h i, có nh ng lúc tôi vô tình ho c thi u may m n, gây nên nh ng sai l m v i ng i khác, Mai t đ ng ra, gánh vác h t trách nhi m thay tôi. T ái đàn ông, đâu cho phép tôi đ v gánh vác trách nhi m thay mình. Tôi th y th ng và quý v nhi u h n. Mai b o: - Chuy n nh , đ em gánh vác giúp, anh đ tâm trí làm nh ng vi c khác ích l i h n. Tôi th m nghĩ, tôi thì làm chi có vi c l n mà gánh vác. Nh ng năm m i l y nhau, tài chánh gia đình khó khăn, đ p tr c bù sau hàng tháng. Áo qu n đ n s , ăn u ng dè x n. Th mà Mai bao gi cũng vui v , ch a bao gi nghe Mai than th ho c so sánh v i các b n bè khác. Nàng th ng nói: - Chúng ta nghèo v t ch t, nh ng giàu h nh phúc, tinh th n thanh s ch, th là đ . Đ i s ng bi t đ là đ . Chính vì Mai không than th , nên tôi th y mình có trách nhi m nhi u h n v tài chánh gia đình. Bu i chi u v , tôi đi đ y thêm cho các l p đêm. Ngày ngh , tôi m l p đ y kèm luy n thi cho t ng nhóm nh . Tài chánh gia đình nh đó mà đ i dào h n, có thêm ti n, nh ng Mai không vui, mà ch lo cho tôi thi u s c kh e sinh b nh ho n. Năm đó, tôi không ch u theo bè cánh v i nhóm tham nhũng, chúng đày tôi v m t t nh nh xa xôi. Tôi bu n phi n l m. Không đi thì không đ c, đi thì b h t công chuy n làm ăn riêng t . Mai khuyên tôi nh n nh n, và g ng tìm vui trong hoàn c nh m i. Khi chúng tôi v t nh nh , Mai th ng an i và nâng đ tinh th n tôi, đ t mua các th sách báo tôi thích, đ gi i trí và quên đi ph n nào n i bu n n i t nh nh . Mai xin đ c vi c m t nhà đ y tr , đ ph thêm kinh t gia đình....

Khi ch y v i v Sài Gòn vào năm 1975, chúng tôi m t t c , tr thành tr ng tay. Tôi lo l ng và mu n phi n l m, nh ng nh thái đ tr m tĩnh và ch u đ ng c a Mai mà tôi b t b i r i. Tr c ngày mi n Nam s p đ , chúng tôi bàn nhau là nên hay đi. Ý Mai thì nên đi đ b o toàn tính m ng cho gia đình, khi yên n thì quay tr v cũng ch ng m t mát gì. Ph n tôi thì vì yêu m n

quê h ng m t cách l ng m n, quy t i, mu n cùng chia s kh đau, s ng ch t cùng quê h ng. Ch nghĩa đ i v i tôi không quan tr ng, tôi nghĩ chính th nào cũng th thoi, cũng cùng là ng i Vi t, cùng giòng gi ng t tiên, thì vi c gì mà ph i b ch y? Tôi đã l m to. Th m h a trum xu ng kh p mi n Nam. Đau kh , lao tù, đói l nh, đè nén, áp b c. Tôi cũng ôm gói đi tù nh m i b n bè, Trong tù, tôi vô cùng ân h n v quy t đ nh sai l m, đ thân xác mình b tù đầy, đ v con b v , đau kh , đói rách, không v n li ng, không tài s n. Ba tháng sau khi tôi đi tù, Mai th y ch ng ch a đ c th v , đã xoay x r t mau. Nàng mua áo qu n cũ, c t ra may thành áo qu n tr em đem b m i t i các ch tr i hè ph . Đêm nào cũng may đ n m i hai gi khuya. M t mình nuôi ch ng tù t i, nuôi con th d i, ng c xuôi trong cu c đ i đ i.

Nh ng năm tháng n m tù, có nhi u thì gi suy nghĩ, tôi m i sâu s c nh n ra mình mang n v quá nhi u. Tình c m nàng dành cho tôi tràn đ y d u dàng, bao dung, âu y m và hy sinh. Tôi bi t mình là k có ph c đ c v hi n.... Khi tôi đ c ra tù, th xác ti u t y, tinh th n suy nh c, đ i s ng b t n, b đe d a th ng tr c. Hàng tu n b tên công an khu v c đ n thúc gi c đ u i đi v vùng kinh t m i, và nói l i h m d a. Tôi n n lòng bàn v i Mai đ d n v vùng kinh t m i cho yên thân. Nàng đã khôn ngoan gi i thích r ng, b ng m i giá ph i bám vào thành ph , đ s ng còn và đ b t b đ c tài áp b c, b t kh n kh vì cái u mê c a ch đ hành h . Nàng th ng khuyên tôi: - Mình hãy xem cu c đ i này nh m t trò ch i không vui, đ ng quá quan tâm đ n nh ng gì x y ra cho mình, cho thiên h chung quanh. Nh ng đau kh mà mình đang ch u đ ng cũng là m t th th thách, làm cho mình l n thêm lên, tr ng thành h n, và c vui v i nh ng gì nh noi nh t có th có trong th i gian này. Không x u xa nào có th t n t i mãi mãi đ c, ánh sáng t 1 ng lai s có ngày chi u r i trên quê h ng. Mai đã an i, khuyên nh và d u dàng d t tôi đi qua quãng đ i đau kh trong ch đ l ùng vô nhân k quái này. Chúng tôi b a đói b a no d t nhau đi trong đ i s ng m t mù c a xã h i ch nghĩa trá hình. Khi tôi ng ý tham gia m t t ch c ph c qu c ch ng l i chính quy n c ng s n trong thành ph , thì Mai đ ng ý ngay. Nàng nói: - Chúng ta đã v t súng đ u hàng, ch mong đ c bình yên s ng và góp ph n xây d ng l i quê h ng. Nh ng k chi n th ng đ a đầy nhân dân xu ng v c th m. Không cho ai yên s ng. Chính h đã bu c chúng ta đ ng d y, c m l i súng. Vi c đáng làm thì ph i làm. N u ai cũng tr n tránh c , thì đau kh này bi t bao gi d t đ c? Nh ng ph i th n tr ng đ kh i phí thân làm vi c dã tràng. Cùng v i b n bè cũ m i, chúng tôi t ch c mua súng, liên l c v i các nhóm kháng chi n khác. Ra m t t báo bí m t chuy n tay. Mai đã ng c xuôi giúp đ chúng tôi, mang tin t c, chuy n v n hàng hóa. Chúng tôi m m ng m t ngày ánh sáng t do chi u r i trên quê h ng, tr l i đ i s ng không áp b c k p k m. M t vài ng i trong nhóm b t c n, t ch c b đ b , đ s anh em b b t. Tôi ch y thoát đ c v i cái áo có nhi u l đ n b n th ng bên hông. Mai nh ng i nh n tôi bình tnh ch nàng s p đ t. Nàng vay m n và bán h t đ đ c trong nhà, đóng ti n cho tôi bí m t v t biên.... Phút cu i ch thuy n cho v con tôi cùng đi v i l i h a tr ti n sau. Tôi cảm n Tr i Ph t đã xui khi n cho chúng tôi còn có bên nhau trong đ i.

Trên bi n đói khát Mai nh ng ph n ăn u ng cho con, cho ch ng, v i lý do là tôi c n s ng h n nàng, tôi có th làm đ c nhi u vi c ích l i h n. Nh ng theo ý tôi, thì chính Mai m i x ng đáng đ s ng sót vì đ i s ng nàng có nhi u ý nghĩa, t t đ p h n. Nh ng ngày khó khăn n ng cháy c c kh t i tr i t n n, nàng dành l y h t t c vi c v t v n nh lãnh th c ăn, xách n c, n u n ng, chăm sóc con cái, đ cho tôi có thì gi tham gia ti p tay ph giúp các công tác chung trong tr i. Mai đ n tôi tránh xa nh ng n i có tranh giành, có chút quy n l i, ch kê vai gánh vác nh ng vi c có ích chung mà không ai làm. V i khuy n khích và an i c a v , tôi làm đ c nhi u vi c h u ích cho c ng đ ng. Trong lúc đó, m t vài anh b n tôi, tham gia vi c c ng đ ng mà nh

làm vì c qu c c m, b v c n nh n, ngăn c n, m a mai r ng vì c nhà thì nhác, vì c chú bác thì siêng. Nhi u ng i than v n nh ng thi u th n, khó khăn, c c kh trong tr i t n n. Mai thì khi nào cũng vui v , l c quan, và cho r ng t ng lai đ c s ng đ i t do đang rõ ràng tr c m t. Nh ng thi u th n khó khăn trong tr i t n n là đ ng nhiên. đ đây cũng còn sung s ng h n nh ng ngày tháng s ng v i ch đ công s n u ám, b t tr c, chèn ép, s hãi. Nh ng khi con tôi ch c m, Mai nh c nh cho chúng nh ng ngày khoai s n qua b a, nh ng ngày đói khát trên bi n kh i, thì chúng v i vàng ăn ngon lành nh ng chén c m trong tr i t n n.

Chúng tôi đ n M vào mùa Đông, tuy t ph ngút ngàn, tr ng xóa c đ t tr i. Ch a bi t có th làm gì đ nuôi s ng gia đình trong mi n đ t m i, nh ng nh tr c p xã h i trong th i gian đ u, đ p đ i t m s ng qua ngày. Dù không đ gi , ti n tr c p xã h i đ c Mai chia ra làm ba ph n: hai ph n ba nuôi s ng gia đình v i chi tiêu d x n ti n t n, m t ph n ba g i v giúp nh ng b n bè đang đói khó kh c kho i trong lao tù, trong các vùng kinh t m i.... Hai v ch ng đ t nhau đi tìm vì c, và không n n lòng. Tôi tìm đ c m t chân r a chén bát t i khách s n Holiday Inn. Mai tìm đ c m t chân làm bánh ng t Donut. Chúng tôi t tíc đ c r i, và t đó mà ti n lên, tôi tìm đ c công vì c khác trong h ng ti n có đ ng l ng khá h n. Chúng tôi b t liên l c v i b n bè xa g n, và ao c đ c đóng góp ph n nào vào n l c làm v i kh trên quê nhà. Th c a b n bè h i âm v i l l bi quan, nhi u ng i khuyên t m quên chuy n quê h ng đi, mà lo cho đ i s ng b n thân và gia đình tr c đã... Nhi u đêm Mai thì th m: - Chúng ta có yên lòng h ng h nh phúc, t do khi c quê h ng đang chìm đ m trong kh đau? Chúng ta có quên đ c bao nhiêu ng i đang k v ng chúng ta n i quê nhà? Li u chúng ta có làm đ c gì không hay ch mãi mê lo cho đ i s ng riêng t ?...

Ch a bao gi tôi nghe Mai phàn nàn, sanh n nh v i tôi v công vì c trong nhà. Ch a bao gi nàng lên gi ng sai b o tôi hút b i, quét nhà, r a chén bát. N u r nh, thì tôi làm, n u tôi b n xem nh ng tr n th thao h p đ n, thì thôi. Nhi u lúc Mai không cho tôi r a chén bát, giảnh l y mà làm, vì nh ng lúc đó nàng r nh rang. Chúng tôi cùng làm vì c nhà trong tinh th n chia s , không ph i trong trách nhi m phân chia vì c nào ch ng làm, vì c nào v làm. Mai ch a bao gi tranh h n thua v i ch ng. Nàng quan ni m r ng, v ch ng không c n tranh h n thua nhau, h n ch ng cũng không đ c gì mà ch t tình yêu b t n th ng.. Ch a bao gi Mai l n ti ng hay kh ng kh ng quy t đoán vì c gì. Khi nào cũng d u dằng th o lu n và s n sàng ch lúc thu n ti n đ thuy t ph c thêm. Tôi đã nghe th y v nhi u ng i b n, s n sàng x ng ti ng v i ch ng, m mi ng ra là nói n ng l i, nói đ i u chua chát khó nghe, và tôi bi t mình may m n có v hi n... Nh ng lúc tôi g p khó khăn ngoài xã h i, mang b c b i và cái không vui v nhà, Mai th ng khuyên tôi r ng: - M c tiêu t i th ng c a đ i ng i là đi tìm h nh phúc. Đi làm ki m ti n cũng ch đ mua h nh phúc. H nh phúc đích th c c a cu c s ng là gia đình vui v , m êm và đ ch u. Không t i chi đem cái khó khăn b c b i c a bên ngoài v nhà cho m t vui, mà phí ph m ngày tháng yên m c a gia đình. Dù giàu sang danh v ng đ n m y, mà gia đình thi u h nh phúc thì đ i không còn ý nghĩa gì. Th là tôi tìm đ c ngu n vui và yên tĩnh tâm h n...

Nhi u khi n m bên nhau, tôi h i Mai: - Sao h n m i m y năm s ng bên nhau, ch a bao gi em làm cho anh bu n lòng, ch a bao gi em làm cho anh ph i n i gi n. Em có khi nào bu n gi n anh không? Nàng nói: - Sách đ y cho em bi t r ng, ng i cho thì đ c nhi u h nh phúc h n ng i nh n. Không c u thì s đ c, không đòi thì s có. Bi t vui v i cái t ng đ i mà mình đang có, thì tr thành k sung s ng nh t trong đ i. Cho đi tình th ng chân thành, thì đ c nh n l i b ng tình th ng. Nhi u ng i đàn bà đòi h i ch ng quá đáng, ngoài kh năng c a

ch ng. Bao nhiêu cũng không th a m n c . H không nhìn th y s hy sinh c a ng i khác, mà ch c b i i m c i l m c n con c a ch ng đ mà trách móc, gi n h n. Làm th không có i gi c , mà ch là cách phá ho i h nh phúc gia đình h u hi u nh t..

Tôi thành th c mà nói r ng đã h c đ c r t nhi u đ i u t t c a v tôi. Nàng càng đ u dàng, càng thu mình nh i, thì tôi càng th ng yêu trang tr i bù đ p cho v nhi u h n. M i khi đi làm v , th y nét m t t i vui hân hoan c a v , thì bao nhiêu m t nh c b c b i trong ngày đ u tiêu tan. Khi tôi ph m ph i i i m, hành đ ng sai qu y, v tôi th ng an i r ng, mình là con ng i ch đâu ph i là th n thánh chi, mà không có sai i m. Đ ng bu n, cái thi t h i này cũng là bài h c t t v sau. Nh ng an i, khuy n khích tinh th n c a v , làm cho đ i s ng tôi nh nhàng, êm ái, th d n, không b d n ép, không b áp l c cu c s ng, không có căng th ng gia đình nh nhi u b n bè khác.

Trên b c đ ng tha h ng, m t l n v ch ng Tuân-Lam ghé thăm chúng tôi. Tuân là b n cũ, Lam là ng i x a. V tôi bi t rõ m i tình cũ gi a tôi và Lam, nh ng nàng tin ch ng, và r t l ch s , v n v ã đón ti p h h t lòng. Có i Mai cũng bi t chuy n x a c a chúng tôi đã ngu i l nh t lâu, ch ng ai còn ti c th ng chi. Tuân v n hi n l n h phúc h u nh x a, nét m t ch u đ ng.... Đêm khuya tôi v ng nghe ti ng Lam đay nghi n đ n v t ch ng phòng bên c nh, nói nh ng i thi u l đ V sau, m i l n nghĩ đ n Lam, lòng tôi ph i ph i, vì may m n, cu c đ i không ph i g n li n v i m t ng i đàn bà nh Lam. Tôi bi t n m nhi u h n. Kinh nghi m s ng c a m đã giúp cho cu c đ i tôi có h nh phúc h n. Và tôi bi t th ng yêu, n tr ng v h n nhi u.

M t ch b n gia đình không đ c h nh phúc, h i v tôi bí quy t đ đ c ch ng th ng yêu n nang. Mai c i mà nói: - Không có bí quy t nào c . Ch có câu chuy n sau đây, tôi thu c n m lòng t th i còn đi h c. Chuy n trong sách t p đ c c a Pháp. R ng: - Có m t anh nông dân đem bò ra ch t nh bán. Su t ngày không bán đ c ph i đ n bò v . Đ ng xa m t nh c, con bò tr ch ng không ch u đi. Có ng i g đ i con bò l y con ng a h ng tung tăng. Anh t ng đ c ng a s thong th dong c ng ra v , nh ng con ng a l ch không ch u cho anh c i và cũng trì kéo đ ng dai. M t ng i khác đ n con heo nái ngoan ngoãn đi qua, g đ i heo l y ng a, anh đ i li n. Đ ng xa m t nh c, con heo cũng n m i không ch u đi, bí quá, anh đ i heo l y m t con dê nái. Con dê càng c ng đ u kh ng khi p, anh v t l n v i dê ph ph c. Đêm đã t i m t mù, m t hành khách đ ngh đ i dê l y m t con gà tr ng l n. V a đói, v a khát, v a m t, anh ôm con gà vào quán đ i l y b a c m. Th là m t b a ăn tr giá b ng m t con bò. Ăn xong, anh nông phu th ra v , v a đi v a ca hát kh e kho n. Khi v đ u làng, có b n quen h i đi đâu mà v khuya th .. Anh k chuy n đi bán bò, và đ i con gà l y b a c m. Ng i b n h t h n, khuy n anh khoan v nhà, mà bà v n i c n tam bành lên, không khéo v ch ng xô xát gây ra án m ng. Anh nông dân b o r ng, ch c v anh cũng th y vi c làm c a anh là có lý. Ng i b n c quá, đánh cá m t con bò, n u ch v mà không gây g , thì anh nông dân s đ c m t con bò, còn ng c i, ph i m t l i m t con bò khác. Ng i b n đi theo núp bên ngoài nghe cu c đ i tho i c a v ch ng anh nông dân. Ch v h i anh, đã ăn gì ch a, đi đ ng có m t l m không, bò bán có đ c giá không? Anh đáp r ng đã ăn r i, con bò không bán đ c mà trên đ ng v nó không ch u đi nên đã đ i con bò l y con ng a r i. Ch v nói r ng, có con ng a cũng t t, nó s kéo xe, giúp mình đi chuy n mau chóng h n. Anh ch ng cho bi t con ng a không ch u cho anh c i nên đã đ i l y con heo nái. Ch v cũng tán thành ngay và còn đ trư con heo mùa sau s sinh ra m t b y heo khác, r t có l i. Anh ch ng cho bi t thêm, con heo cũng tr ch ng không ch u đi nên đ i l y m t con dê cái. Ch v ti p li n, là con dê cũng r t có

l i, t nay m i sáng gia đình s có s a dê mà u ng. Anh ch ng l c đ u và cho bi t đã đ i con dê ng ng nh l y con gà tr ng l n. Ch v anh nông phu ti p r ng, có con gà cũng t t, m i sáng nghe nó gáy cũng vui tai. Anh ch ng b o là bu i sáng ra đi không đem ti n theo, dói quá, đã vào quán đ i con gà l y b a c m. Nghe xong, ch v anh nông phu đ n quàng hai tay, ôm vai ch ng và nói r ng, anh làm nh th là ph i. L y c a che thân, ch đ ng l y thân che c a. Đi c ngày m t nh c dói khát, không ăn ch u sao n i. Em đã đ s n khăn, múc s n n c, anh đi t m cho kh e." Mai k t lu n r ng: "Mu n đ c ch ng th ng cũng r t đ , đ ng bao gi tranh h n thua v i ch ng, v i c gì đã l , thì cho qua luôn, vui v ch p nh n, và đ u dàng, nh ng nh n ch ng là y u t căn b n đ đ c ch ng th ng".

Ngoài song thân ra, ng i tôi bi t n nhi u nh t là v tôi. Đ i s ng tôi có ý nghĩa h n, sung s ng h n, h nh phúc h n nh v khôn ngoan đ u dàng. Nhi u đêm th c gi c tôi nh hôn lên m t v , th m so sánh t m lòng hi n chân c a v v i trái tim c a m t v n thánh. Ph n nàng, thì luôn luôn: "Em ch mu n làm cái bóng nh và âm th m bên đ i anh thôi". Mai ch a h đ c thánh kinh, nh ng nàng đã bi t ch n ch ng i th p nh t đ đ c nâng lên cao nh t trong lòng ch ng con.